

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 007:070

ТАЛАНТ-ШОУ: РОЛЬ ЖУРНАЛІСТА (НА ПРИКЛАДІ ТАЛАНТ-ШОУ ТЕЛЕКАНАЛУ СТБ)

Гамбаль І.А.

Інститут журналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Статтю присвячено форматним розважальним талант-шоу та ролі журналіста у їх створенні. Проаналізовано поняття формату та існування форматних талант-шоу на українському телебаченні. Увагу зосереджено на функціях та обов'язках журналістів, що працюють на форматних талант-шоу телеканалу СТБ. Виокремлено чотири основні функції журналістів, а також його головні обов'язки при створенні талант-шоу.
Ключові слова: розважальні шоу, талант-шоу, формат, журналіст, функції, обов'язки.

Постановка проблеми. Рекреативна функція стає все більш домінуючою для українського телебачення. Програмні сітки телеканалів переповнені розважальними шоу, адже такий контент практично завжди дає високі рейтинги та частки переглядів. Особливо це стосується талант-шоу, які транслюються у прайм-тайм на вихідні дні, тобто у найприбутковіший час. Наприклад, такі розважальні талант-шоу телеканалу СТБ, як «Україна має талант», «Х-Фактор», «Танцюють всі!» зазвичай мають частку переглядів не менше 15%, а інколи й досягали рекордних показників – 35% («Україна має талант-2», за аудиторією 18-54 (50+), 2010 р.) [10]. Проте в українському журналістикознавстві й досі не існує єдиного тлумачення поняття «талант-шоу» як формату мовлення, а проблематика створення та функціонування талант-шоу є недостатньо дослідженою, що й зумовлює актуальність роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних дослідників тенденції розвитку розважальної тележурналістики в Україні та особливості виробництва розважальних програм на українському телебаченні досліджували такі науковці, як В. В. Гоян, Ю. Г. Дегтярьова, Н. С. Кудлай-Швець, Г. В. Набокова, М. І. Недопитанський, Б. В. Потягиник, Н. В. Симоніна, А. В. Юсипович та інші. Хоча аналіз сучасних творчих новацій у розважальному телебаченні здійснюється переважно на рівні телекритики. Телевізійні експерти (наприклад, Н. Лігачова, Н. Данькова) прослідковують нові формати і публікують свої спостереження в друкованих або онлайн медіа. Зокрема профільними вважаються інтернет-портали «Телекритика» та «Медіаняня». У публікаціях експертів присутній важливий емпіричний матеріал, проте мало досліджуються причини проблем та їх наслідки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Форматні розважальні талант-шоу існують в українському телебаченні вже понад 8 років, портали для пошуку роботи постійно пропонують вакансії журналістів на талант-шоу, проте сучасна наука й досі недостатньо висвітлює роль журналіста, його обов'язки та

функції при створенні такого виду розважальних програм.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є з'ясувати функції та роль журналіста при створенні талант-шоу. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: проаналізувати джерельну базу стосовно розважальних талант-шоу, виокремити головні функції журналіста, з'ясувати головні обов'язки журналіста, що працює на талант-шоу.

Об'єктом дослідження було обрано розважальні талант-шоу «Х-фактор», «Танцюють всі!» та «Україна має талант» на українському телеканалі СТБ. **Предмет дослідження** – журналістська діяльність на розважальних талант-шоу.

В роботі вперше з'ясовано головні обов'язки журналіста, що працює на талант-шоу, а також систематизовано його функції, що й становить наукову новизну дослідження. **Практичне значення** одержаних результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані початківцями, які планують працювати в розважальних програмах, а також студентами при вивченні дисциплін «Телевиробництво» та «Спеціалізація. Телебачення».

Методи дослідження. Задля досягнення мети і завдань дослідження були використані бібліографічно-описовий метод, аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, метод об'єктивного спостереження, метод інтерв'ю та метод контент-аналізу.

Виклад основного матеріалу. Розважальний контент, як визначає дослідник С. Акінфієв, відмовляється від вирішення соціально-політичних, економічних, ідеологічних та інших завдань за допомогою аналізу причин їх виникнення та шляхів розвитку. Автор зазначає, що розвага – це, перш за все, емоції, це стосунки між людьми, тобто це емоційна оцінка дійсності [1]. Тому й в розважальних талант-шоу акцент завжди поставлено на людину, на її почуття та переживання, на її внутрішні суперечності та конфлікти зі світом. Український науковець А. Юсипович виділяє 2 головні напрямки розважальних програм: пізнавально-розважальні та суто розважальні програми. До останніх він і відносить талант-шоу [11]. Американські ж дослідники вважають талант-шоу різновидом реаліті-шоу [13].

За пошуковим запитом «Що таке талант-шоу?» український Інтернет з 220 000 результатів, окрім безлічі відео програм та статей про учасників цих шоу, дає лише одне посилання на Вікіпедію, де є досить стисле визначення формату талант-шоу: «Це телепередача, в якій кожен охочий незалежно від віку чи фаху, може продемонструвати свої унікальні здібності – заспівати, станцювати, показати спритний трюк, володіння музичним інструментом тощо» [9]. Американська дослідниця Беверлі Н. Парк дає більш ширше тлумачення і вважає, що це програма, де учасники показують навички співу, танців, акробатики, акторської майстерності, бойових мистецтв, гри на музичних інструментах або інших видів діяльності, щоб продемонструвати свої таланти. Деякі талант-шоу є звичайними виступами, але більшість з них є конкурсними змаганнями. Зазвичай мотивацією для перемоги є певний приз, трофей, грошова винагорода тощо [12].

Шоу «з танцями та піснями» на українському телепросторі з'явилися вже понад 8 років тому. Справжньою сенсацією у 2008 році стало перше велике розважальне талант-шоу «Танцюють всі!», що є адаптацією американського формату «So You Think You Can Dance?» каналу Fox. Шоу здобуло рекордні для СТБ показники, тому телеканал продовжив розвивати цей напрям. Так на початку 2009 року важливою подією став вихід програми «Україна має талант» за форматом «America's Got Talent» від NBC. А 2010 року з'явився чергова адаптація західного проекту – талант-шоу «Х-Фактор», формат якого був створений британцями ще у 2004 році. Продовжили змагатися за аудиторію та рейтинги за допомогою талантів з народу й інші українські телеканали. Деякі з них навіть вирішили не купувати закордонні формати, а створили власні – «Народна зірка» (2009 р.) ТРК Україна, «Україна сльозам не вірить» (2010 р.) Нового каналу [3].

Більшість талант-шоу, що й досі існують на українському телебаченні, є адаптованими версіями закордонних форматів. Телевізійний формат є основою, серцем шоу. Він включає в себе не тільки ідею, а й її виконання, технічні особливості, візуалізацію, музику, ведучих, костюми, світлове та інше оформлення і т.д. Об'єднує в собі безліч елементів, які складають певну систему [7].

Лідерами за кількістю розважальних програм є телеканали СТБ та 1+1. Український телеглядач в осінньому телесезоні 2015 року зміг побачити такі талант-шоу: «Х-Фактор-6», «Голос країни-6», «Танцюють всі-8», «Маленькі гіганти». А також у весняному телесезоні 2016 року вийшла оновлена версія формату – «Україна має талант-8.Діти».

Чергові сезони талант-шоу зазвичай тримають високі позиції, проте з кожним роком рейтинги програм все ж частково падають. Так, наприклад, «Україна має талант» у 2 сезоні мала частку переглядів за аудиторією 18+ більше 25%, у 4 сезоні вона впала до 17%, а у 6 – до 15% [10]. Тому телеканали починають змінювати формати. Так, наприклад, у «Танцюють всі-8» вперше за 8 років існування програми участь у змаганні змогли взяти діти. Також долучили дітей до участі і в шоу «Голос. Діти», «Україна має талант. Діти». Схоже, що участь дітей у

талант-шоу все ж покращує успішність проектів, наприклад, «Україна має талант. Діти» 27.02.2016 за аудиторією 18+ отримала частку переглядів 17,8%, а за аудиторією 18-54 – 21,55% [6].

Та для чергових змін у форматах, потрібні свіжі ідеї та доволі часто нові люди в команді. Такі портали для пошуку роботи, як Rabota.ua чи Work.ua, постійно пропонують вакансії «Журналіст на реаліті-шоу» або «Журналіст на талант-шоу». Роботодавці мають перед працівниками ряд вимог та обов'язків. Проте початківцю у сфері розважального телебачення може бути складно впоратися зі своїми функціями та обов'язками, адже з ними він ознайомиться вперше. І хоча є величезна база досліджень функцій журналіста, у науковій літературі й досі практично відсутня інформація стосовно ролі журналіста, що працює на талант-шоу. Тому й виникає запитання: чи можна взагалі називати цю діяльність журналістикою?

Грунтовний аналіз досліджень стосовно функцій журналістики провів І. Михайлин у своїй праці «Основи журналістики». Виокремимо головні позиції. Автор зазначає, що дослідник Ф. Бонд виділяє такі функції: інформувати, пояснювати, керувати читачем, розважати публіку. Д. Маккуейл визначає такі обов'язки журналістики: інформувати, корелювати, забезпечувати спадковість, розважати, мобілізувати. А. Москаленко виділяє 5 функцій преси: організаторську, виховну, пропагандистську, контрпропагандистську та соціологічну. Хоча, як зазначає І. Михайлин, український науковець В. Владимиров не згодний з функціями пропаганди, він виключає їх зі списку та формує 2 групи функцій: загальні (пізнавальна, комунікативна, конструктивна) та спеціальні, останні він ділить ще на 2 групи – об'єктивні (артикуляції, соціалізації, кореляції) та суб'єктивні (соціально-педагогічна, соціального контролю і корекції, просування). Після цього Владимиров виділяє індивідуальні функції: виховна, популяризаторська, рекреативно-гедоністична та масово-емоційна [8].

З усіх вищезгаданих функцій можна виділити ті, які так чи інакше зазначає кожен автор, отримуємо такий стислий список: інформувати, пояснювати, розважати, формувати й підтримувати спільність цінностей. Якщо розглянути діяльність журналіста, що працює над створенням талант-шоу, то побачимо виконання всіх цих функцій. Функція інформування здійснюється під час підготовки сюжету про учасника шоу, який зазвичай показують перед його виступом. Журналіст інформує глядача про те, ким є учасник, після цього глядач формує свою попередню думку про нього. Окрім цього, журналіст у сюжеті ще й пояснює, чому конкурсант прийшов на проєкт, що його спонукало або надихнуло. Адже за специфікою таких програм у кожного героя має бути мотивація для участі. І за короткої відео-сюжет глядач повинен зрозуміти учасника, можливо, навіть знайти щось схоже з собою. Тому що через одного героя можна показати життя багатьох українців, які мають схожі історії, переживання та мрії. Розважальна функція виконується за рахунок подачі цієї інформації. Вона завжди є доступною для широких мас, часто подається у комедійній або драматичній формі

з дотриманням законів драматургії, що створює для глядача ефект дуже короткого, але цікавого фільму. Виконується і остання функція – формувати й підтримувати спільність цінностей. Зазвичай у кожній програмі є сюжети про такі загальнолюдські цінності, як любов, дружба чи сім'я. Можуть навіть підніматися загальнонаціональні і політичні питання. Наприклад, сюжет за 28.11.2014 р. на «Танцюють всі-7» про брата Ганни Николенко (учасниці топ-10), який відбував військову службу в зоні АТО, йому вона присвячувала свій танцювальний виступ. Окрім того, оскільки всі подібні шоу демонструють людські таланти, вони формують та розвивають культурні смаки у телеглядача. Отже, журналістика на розважальних талант-шоу дійсно існує, а журналісти виконують свої основні функції: інформують, пояснюють, розважають, формують та підтримують цінності.

Обов'язки, які має виконувати журналіст, кожне керівництво талант-шоу зазначає окремо. Проте вимоги та обов'язки для працівників на розважальне шоу на телеканалі СТБ доволі часто є схожими. Наприклад, аби отримати посаду журналіста на талант-шоу «Танцюють всі!», потрібно мати профільну освіту, досвід роботи на телебаченні, а також знати основи драматургії. В обов'язки журналіста входить пошук героїв, зйомка сюжетів, підготовка зйомки сюжетів про героїв. Працівник повинен мати широкий кругозір, працювати швидко та реагувати на зміни ситуації. Також зазначається, що можливі виїзди у відрядження [2]. Аналогічні вимоги ставляться до кандидатів на посаду журналіста на реаліті-шоу «Зважені та щасливі», проте обов'язки дещо інакші: пошук героїв стосовно розроблених типажів, написання історії героя, розробка його сюжетної лінії в шоу, написання візитівок учасників, а також допомога при монтажі. З особистих якостей кандидат має володіти креативністю, комунікабельністю, пунктуальністю, відповідальністю, стресостійкістю та вмінням працювати оперативно [2]. Хоча керівництво талант-шоу «Х-Фактор» більш творчо підійшло до пошуків свого ідеального журналіста. В оголошенні сказано, що цей проект для людей, які готові відкривати особистості, викликати емоції, підтримувати, перейматися та мотивувати. Команда шукає журналіста, який має креативно підходити до інтерв'ю, він повинен бути щирим та вміти викликати прихильність до себе, має бути енергійним та позитивним [2].

За трудовою угодою на посаду журналіста на талант-шоу «Танцюють всі!» журналіст зобов'язується володіти достатньою кількістю знань, навичок та особистих якостей, які необхідні для якісного виконання своєї роботи, а саме знати законодавство стосовно ЗМІ, методи підготовки матеріалів, методи інтерв'ю, граматику та стилістику, журналістську етику, засоби комп'ютерної техніки, комунікації та зв'язку. Він має дотримуватися норм охорони праці, повинен виконувати все вчасно, супроводжувати знімальний процес, здійснювати відео- та аудіофіксацію інтерв'ю з учасниками, не розголошувати конфіденційну інформацію. Також журналіст несе повну матеріальну відповідальність за надане йому обладнання.

Такі зобов'язання не суперечать законодавству України і цілком відповідають загальноприйнятому тлумаченню професії журналіста, адже за Законом України «Про телебачення і радіомовлення» тележурналіст – це «штатний або позаштатний творчий працівник телерадіоорганізації, який професійно збирає, одержує, створює і готує інформацію для розповсюдження» [5]. У ст. 26 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» визначено сім головних обов'язків журналіста. Наприклад, дотримання програми діяльності ЗМІ, подача до оприлюднення об'єктивної та достовірної інформації, відмова від доручення редактора, якщо воно може порушувати законодавство, пред'явлення редакційного посвідчення, виконання обов'язків учасника інформаційних відносин, утримання від поширення в комерційних цілях інформаційних матеріалів, що містять рекламу продукції чи послуг та інші комерційні ознаки [4]. Журналіст на талант-шоу дотримується практично всіх цих зобов'язань, хоча питання об'єктивності інформації, яку він подає, є доволі суперечливим, адже формат талант-шоу є розважальним, а не інформаційним. Кожна історія героя подається дуже стисло і через певну деталь, тому показати учасника цілком об'єктивно та достовірно зазвичай не вдається, та й не є вимогою подібного виду розважальних програм.

Отже, проаналізувавши всі вказані вище джерела, можна виокремити такі головні обов'язки журналіста на талант-шоу: 1) пошук героїв проекту, 2) підготовка та зйомка сюжетів про учасників, 3) написання історій героїв згідно законів драматургії та розробка їхніх сюжетних ліній у шоу; 4) допомога при монтажі. Також журналіст зобов'язаний не розголошувати конфіденційну інформацію, дотримуватися законодавства та норм охорони праці. Від кандидата на таку посаду вимагається профільна журналістська освіта, досвід роботи на телебаченні, знання основ драматургії, а також ряд таких особистісних якостей, як креативність, комунікабельність, пунктуальність, відповідальність, стресостійкість та вміння працювати оперативно.

Висновки. Форматні талант-шоу в Україні існують вже понад 8 років, за цей час з'являлось і зникло багато програм, проте найбільш успішні адаптації закордонних форматів і далі продовжують працювати. Останніми тенденціями є часткове змінення вже існуючих проектів та залучення дітей до участі в талант-шоу.

Роль журналіста в створенні талант-шоу є дуже важливою. Саме він здійснює пошук героїв проекту, займається підготовкою та зйомкою сюжетів про учасників, пише історії героїв (сценарії), дотримуючись законів драматургії, розробляє їхні сюжетні лінії у шоу, а також допомагає режисеру монтажу при завершальній стадії створення сюжетів. Журналіст на талант-шоу є креативною, комунікабельною та відповідальною особистістю, яка легко діє в стресових ситуаціях та вміє працювати оперативно. Працюючи на талант-шоу, журналіст виконує свої основні функції: інформує, пояснює, розважає, формує та підтримує цінності. Тому можна стверджувати, що журналісти є одними з ключових працівників команди талант-шоу.

Список літератури:

1. Акинфиев С. Развлекательная составляющая современного российского телевидения [Электронный ресурс] // Медиаскоп : [сайт] / Акинфиев С. Н. ; Медиаскоп. – Режим доступа : <http://www.mediascope.ru/node/230> (5.03.2016). – Название с экрана.
2. Вакансії StarLightMedia [Електронний ресурс] // Rabota.ua [сайт] / Rabota.ua. – Режим доступу: <http://rabota.ua/company104143#104143> (5.03.2016). – Назва з екрану.
3. Данькова Н. Від «Першого мільйона» до «Х-факора» [Електронний ресурс] // Телекритика : [сайт] / Данькова Н.; Телекритика. – Режим доступу : http://www.telekritika.ua/ukrainski_zmi/2011-01-20/59373 (5.03.2016). – Назва з екрану.
4. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал : [сайт] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2782-12> (5.03.2016). – Назва з екрану.
5. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал : [сайт] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3759-12/page3> (5.03.2016). – Назва з екрану.
6. Игры с долей [Електронний ресурс] // Медіаняня [сайт] / Медіаняня. – Режим доступу: <http://mediananny.com/obzory/2314959/> (5.03.2016). – Назва з екрану.
7. Капустина Н. Защита авторских прав на телевизионный формат [Электронный ресурс] // Голдмарк : [сайт] / Н. Капустина. – Режим доступа: <http://torgmarka.ru/avtorskie-prava/zaschita-avtorskih-prav-na-televizionnyiy-format.html> (5.12.2015). – Название с экрана.
8. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підручник / І. Л. Михайлин. – 3-тє вид., доп. і поліпш. – К. : ЦУЛ, 2003. – 284 с.
9. Талант-шоу [Електронний ресурс] // Вікіпедія [сайт] / Вікіпедія. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/талант-шоу> (5.03.2016). – Назва з екрану.
10. Телевесна на СТБ: возможно многое, но уже не все [Електронний ресурс] // Медіаняня [сайт] / Медіаняня. – Режим доступу: <http://mediananny.com/obzory/2304802/> (5.03.2016). – Назва з екрану.
11. Юсипович А. Типи програм розважального телебачення України [Електронний ресурс] // Електронна бібліотека інституту журналістики : [сайт] / Юсипович А. В.; Інститут журналістики. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/> (5.03.2016). – Назва з екрану.
12. Parke B. Discovering Programs for Talent Development / Beverly N. Parke. – Calif.: Corwin Press, 2003. – Pp. 131–132.
13. Reality Television. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Reality_television.

Гамбаль І.А.

Інститут журналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ТАЛАНТ-ШОУ: РОЛЬ ЖУРНАЛІСТА (НА ПРИМЕРЕ ТАЛАНТ-ШОУ ТЕЛЕКАНАЛА СТБ)

Анотація

Стаття посвячена форматним розважальним талант-шоу і ролі журналіста в їх створенні. Проаналізовано поняття формату і існування форматних талант-шоу на українському телебаченні. Увага зосереджена на функціях і обов'язках журналістів, які працюють на форматних талант-шоу телеканала СТБ. Виділено чотири основні функції журналіста, а також його головні обов'язки при створенні талант-шоу.

Ключові слова: розважальні шоу, талант-шоу, формат, журналіст, функції, обов'язки.

Gambal I.A.

Institute of Journalism
Taras Shevchenko National University of Kyiv

TALENT SHOW: THE ROLE OF A JOURNALIST (ON THE EXAMPLE OF TALENT SHOWS OF STB TV CHANNEL)

Summary

The article describes formatted entertaining talent shows and the role of journalists in their creation. Author analyzes the concept of the format and the existence of formatted talent shows on Ukrainian television. The attention focused on the role and responsibilities of journalists who work for talent shows of STB TV channel. There are determined four main functions of the journalist and also his main responsibilities in creating a talent show.

Keywords: entertaining shows, talent show, format, journalist, functions, responsibilities.